

ЛЬВІВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv

Mariya Klymenko

Alexander Archipenko's Art:

Cultural and National Identity,
Figurative-Expressive Means

Monograph

Lviv
2026

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Марія Клименко

Творчість Олександра Архипенка:

культурно-національна ідентичність
та образно-виражальні засоби

Монографія

Львів
2026

Рецензенти:

д-р іст. наук **Р. Яців**
(Львівська національна академія мистецтв)

д-р іст. наук **М. Литвин**
(Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України)

д-р мист. **Н. Бабій**
(Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника)

д-р іст. наук **В. Футала**
(Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка)

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 4/2 від 25.02.2026 р.)*

Клименко Марія

К 52 Творчість Олександра Архипенка: культурно-національна ідентичність та образно-виражальні засоби : монографія / Марія Клименко. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2026. – 372 с.

ISBN 978-617-10-0993-6

У монографії «Творчість Олександра Архипенка: культурно-національна ідентичність та образно-виражальні засоби» здійснено комплексне дослідження творчої спадщини Олександра Архипенка (1887–1964) – одного з ключових новаторів мистецтва ХХ століття. На основі широкого кола архівних, історіографічних, епістолярних і музейних джерел простежено еволюцію художнього мислення скульптора, виявлено концептуальні засади його пластичної філософії, роль архетипів, символіки та метафізичних уявлень у формуванні образної системи. Обґрунтовано наявність культурно-національної ідентичності творчості Олександра Архипенка, визначено її ключові ознаки та показано їхню синкретичну інтеграцію в полікультурному середовищі ХХ століття. Запропонована інтерпретаційна модель дозволяє по-новому осмислити творчість митця як транснаціональний феномен і водночас як складову українського мистецького простору.

Видання адресоване мистецтвознавцям, культурологам, історикам, викладачам, аспірантам і студентам, а також усім, хто цікавиться проблемами мистецтва ХХ століття та питаннями культурно-національної ідентичності.

УДК 730.071.1.01/.03.072.3(477)»19»:930.2

ISBN 978-617-10-0993-6

© Клименко Марія, 2026
© ЛНУ ім. Івана Франка, 2026
© 2026 Estate of Alexander Archipenko /
Artists Rights Society (ARS), New York

ПОДЯКА

Щира вдячність завідувачу кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського Львівського національного університету імені Івана Франка, професору Олексію Сухому та завідувачу кафедри художнього дерева Львівської національної академії мистецтв, професору, заслуженому працівнику культури України Роману Яціву за фахові консультації, цінні поради та наукову підтримку під час роботи над дослідженням.

Велика подяка керівництву Львівського національного університету імені Івана Франка за створення сприятливого наукового середовища та всебічне сприяння підготовці монографії. Окрема подяка завідувачу відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України, професору Миколі Литвіну; завідувачу відділу етнології сучасності Інституту народознавства Національної академії наук України, професору Інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка» Ярославу Тарасу; професорці Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Надії Бабій; професору Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Василю Футалі – за наукові консультації та підтримку.

Вдячність керівництву й колективу Видавництва Львівського національного університету імені Івана Франка за професійну підготовку рукопису до друку та естетичне оформлення видання. Подяка Лідії Боднар-Балагутрак, Наталії Ільків, Веронік Сіміан та д-ру Крістін Сміт Кан фон Зелен – за мовне редагування монографії; Вікторії Лоїк – за комп'ютерне верстання та дизайн; Федору Лукавому – за дизайн обкладинки.

Слова пошани також адресую колективам кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського історичного факультету та кафедри театрознавства та акторської майстерності факультету культури і мистецтв за моральну підтримку й доброзичливе ставлення під час роботи над монографією.

Особлива вдячність академіку Національної академії мистецтв України, професору, народному художнику України, заслуженому діячу мистецтв України, лауреату Національної премії України імені Тараса Шевченка Любомиру Медвідю за багаторічну підтримку та фахове наставництво.

Дякую генеральному директору Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького Ігорю Кожану, а також працівникам Державного архіву міста Києва за сприяння у роботі з архівними матеріалами.

Щира вдячність вдові Олександра Архипенка – Френсіс Архипенко Ґрей, д-ру Александрі Кайзер, Анні Ґрей (Фундація Архипенка, Беарсвіль, США) та Метью Стівенсону, директору галереї Стівенсона, міжнародному представнику Фундації та спадщини Архипенка, – за підтримку, надання матеріалів і дозвіл на публікацію світлин творів Олександра Архипенка. Усі ілюстрації творів Олександра Архипенка використано з дотриманням вимог авторського права відповідно до дозволу, погодженого з Artists Rights Society (New York). Окрема подяка Софії Ріццутто, експертці з ліцензування Artists Rights Society (New York), за консультаційну підтримку та роз'яснення щодо ліцензування, авторського права й умов використання зображень.

Висловлюю визнання представникам Саарландського музею (Саарбрюккен, Німеччина), Гессенського державного музею (Дармштадт, Німеччина), Мангаймського залу мистецтв (Мангайм, Німеччина), Музею Штедель (Франкфурт-на-Майні, Німеччина), мистецького осередку La Ruche (Париж, Франція) та замку Вальроз (Ніцца, Франція) за надання дозволів на використання фотоматеріалів.

Окрема подяка родині, насамперед мамі, за постійну підтримку та розуміння. Монографію присвячено світлій пам'яті мого дідуся – Михайла Воронка, який відкрив світ мистецтва й книги та був духовною опорою авторки під час роботи над дослідженням.

Вдячність Захисникам та Захисницям України, завдяки яким стало можливим здійснення наукової праці в умовах сучасних викликів.

ACKNOWLEDGEMENTS

I wish to express my sincere gratitude to the people and institutions who helped make this project possible. Professor Oleksii Sukhyi, Head of the Mykhailo Hrushevskyi Department of Contemporary History of Ukraine, Ivan Franko National University of Lviv, and Professor Roman Yatsiv, Head of the Department of Art Wood, Lviv National Academy of Arts provided professional guidance, valuable insights, and scholarly support throughout this research.

The administration of Lviv University fostered an intellectually stimulating environment and provided essential institutional support for this monograph.

Professors Mykola Lytvyn, Yaroslav Taras, Nadiia Babii, and Vasyl Futala could always be counted on for their academic mentorship and collegiality.

On its path to publication, this manuscript benefitted from the expertise of the staff of the Lviv University Press, as well as language editing by Lydia Bodnar-Balahutrak, Natalia Ilkiv, Véronique Simiand, and Dr. Kristin Smith Cahn von Seelen. Viktoriia Loik's computer typesetting and design and Fedir Lukavyi's cover design completed the metamorphosis from manuscript to book.

Throughout the writing and research process, I enjoyed the collegiality and generosity of the faculty and staff of the Mykhailo Hrushevskyi Department of Contemporary History of Ukraine and the Department of Theatre Studies and Acting.

Special thanks are due to Academician Liubomyr Medvid for his longstanding mentorship and encouragement. I also extend appreciation to Ihor Kozhan, Director of the Andrey Sheptytsky National Museum in Lviv, and the staff of the State Archive of Kyiv for providing indispensable archival materials for this research.

Frances Archipenko Gray, Dr. Alexandra Keiser, Anna Gray, Matthew Stephenson, and Sophia Rizzuto generously assisted with materials and permissions related to the works of Alexander Archipenko. All images are used in accordance with the requirements of the Artists Rights Society (ARS), New York.

The Saarland Museum (Saarbrücken), Hessisches Landesmuseum (Darmstadt), Kunsthalle Mannheim (Mannheim), Städel Museum (Frankfurt am Main), La Ruche (Paris), and Château de Valrose (Nice) kindly granted permission to reproduce their photographic materials.

Finally, I express profound gratitude to my family, especially my mother, for their unwavering encouragement, belief, and understanding. This monograph is dedicated to the blessed memory of my grandfather, Mykhailo Voronko, who introduced me to the world of art and books and remained a guiding spiritual presence throughout my life.

Above all, I acknowledge the Defenders of Ukraine, whose courage and sacrifice make scholarly work possible in these times of profound hardship.

ВСТУП

Історія мистецтва XX століття залишається однією з найскладніших і водночас найменш системно досліджених сторінок світового культурного процесу. На це вплинуло чимало факторів: соціокультурних, ресурсно-інформативних, науково-методологічних та ін. Мистецтвознавство на сьогодні досить нерівномірно освоїло різні авторські творчі досвіди, виводячи наукові узагальнення лише на фрагментованих прикладах. Постає потреба об'єктивного дослідження спадщини ключових індивідуальностей культуротворчого процесу, зокрема постаті всесвітньовідомого скульптора, графіка, живописця, теоретика мистецтва, педагога Олександра Архипенка (1887–1964), оскільки тривалий час його ім'я було знехтуваним і забутим у науково-дослідних інституціях на його Батьківщині. Широкий діапазон філософсько-концептуальних запитів скульптора є вагомим основою у формуванні його авторської методології. Диференційовані естетичні ідеї, які розвинулися у світовому мистецькому процесі після О. Архипенка, артикуються на сучасних бієнале. Смісловий ресурс та засади формотворення є ґрунтовним методологічним стрижнем для послідовників скульптора. Актуальність монографії визначається необхідністю комплексного аналізу ролі культурно-національної ідентичності в розвитку образної системи творчості О. Архипенка, що дозволяє зберегти духовно-генетичну складову його мистецької парадигми та сприяє формуванню нових орієнтирів національного мистецтва.

Світ починає відкривати для себе український культурний родовід О. Архипенка у нетривалій часовій перспективі. Засновник експериментальних теренів метафізики як субстанції мистецтва вказав шлях для скульпторів XX століття. Митець динамічно активізував

пластику введенням нових концепцій та методів, поєднанням різних матеріалів, кінетизмом та синергією простору в скульптурі з метафізичним представленням форми.

Ідейне підґрунтя течії аванґарду було потужним імпульсом у становленні світогляду скульптора, який акумулював минулі культурно-антропологічні досвіди людства та інтегрував їх у сучасність. Базовими векторами впливу були передусім пластичні ідеї французького кубізму, італійського футуризму, німецького експресіонізму, які скульптор осмислював і втілював у своїх творах, безпосередньо контактуючи з лідерами відповідних художніх течій – в Парижі (1909–1914), Ніцці (1914–1918), Берліні (1921–1923). Український митець поглинув смислову повноту універсалізму, глибинно зміцнюючи при цьому культурно-національну ідентичність. Він увійшов у новітню історію мистецтва XX століття як один із її яскравих фундаторів.

Широкий вектор полікультурних досвідів О. Архипенка містить вагому лінію зв'язків скульптора із представниками української громади. Свідченням цього є його епістолярій до Іларіона Свенціцького (1876–1956). Митець налагоджував активні контакти із представниками українського осередку в Парижі, а також із українською діаспорою в Америці. Значний вплив проявляв український історик Лука Мишуга (1887–1955) на чисельну кількість емоційних відгуків стосовно феномену творчості митця під час років його перебування у США. Саме Лука Мишуга сприяв пошуку контактів з українською діаспорою в процесі передачі творів скульптора до фондів Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького. Вагому роль для О. Архипенка відігравало коло спілкування й товариство скульптора, зокрема з лікарем д-ром Володимиром Возняком. Підтримка з боку української громади поза теренами рідної землі проявлялася у процесі організації масштабної виставки О. Архипенка (Канада, 1962), а саме українською жіночою спільнотою «Alpha Omega Alumnae».

О. Архипенко був почесним членом Асоціації незалежних українських митців у Львові (1937), членом-кореспондентом Міжнародного інституту мистецтв і літератури (1953), почесним членом Об'єднання митців-українців в Америці (1953) та був обраним до Відділу мистецтва Національного інституту мистецтв і літератури (1962).

Монографічне дослідження творчості митця, а саме питання культурно-національної ідентичності є важливим і необхідним, адже попри те, що існує великий масив мистецтвознавчої літератури відповідної тематики, феномен скульптора потребує смислових проєкцій із погляду сучасності.

О. Архипенко акумулював полікультурний досвід давніх народів світу. Завдяки широкому комплексу ідейно-практичних ресурсів скульптор поглиблює авторський творчий індивідуалізм. Його тяжіння до експериментаторських практик відкривало новітні підходи в різних галузях пластичних мистецтв. Формалістичні пошуки теоретика мистецтва мали системний характер і базувалися на глибинному ідейно-теоретичному підґрунті. Скульптор зводив своє мистецтво до символу як ключової мети

у формотворенні. Візуальний знак та зміст як філософсько-естетичної категорії закладено саме у понятті символу. Метафізичне осягнення порожнього простору в скульптурах О. Архипенка можна порівняти з психологічно-емоційним фактором сприйняття звукових варіацій у музиці, яке є незримим духовним проникненням у мікрокосм глядача. Ця єдність формує асоціативні образи. Ідейна пластика формувала візуальну цілісність художніх рішень митця.

Культурно-національні смисли й теми відігравали важливу роль у формуванні семантики творів скульптора. Звернення до архетипів і символів проходило не в традиційному візуальному представленні, а синтезувалося із новаційним пошуком концепцій і методів митця. Осмислено духовно-генетичну основу концептуальної лінії О. Архипенка. Серед різноманітних його експериментів виявлено глибинну архетипічну систему художніх образів. Митець часто звертався до використання архетипів і символів, органічно пов'язаних з культурним контекстом носіїв національної традиції, переосмислюючи їх у власних ідейно-пластичних рішеннях. Тому цей культурно-антропологічний ресурс є важливою ланкою зв'язків, що сполучають творчість О. Архипенка з прадавніми практиками минулого. Відтак вплив «ретроспективізму» є свідченням глибинної внутрішньомотивованої основи творів скульптора, а не тільки формальних мистецьких рішень. Філософське переосмислення архетипічних образів сполучало минуле й майбутнє у широкому спектрі пластичних пошуків О. Архипенка.

Способами вивчення й опанування різними аспектами історії доісторичних і класичних культур світу О. Архипенко звертається до локальних особливостей у мистецьких досвідах. На цьому шляху скульптор відкрив космологію нового мислення, де на глибинному рівні закладені питомі риси як національної самобутності, так і культурного релятивізму. Систематизовані естетичні ідеї митця поширювалися як у роки його безпосередніх експериментальних практик, так і артикулюються у художньому процесі початку ХХІ століття.

У творчості О. Архипенка відчутне проникнення у глибинні субстанції національної духовності. Підвалини авторської філософії форми можна віднайти в багатстві колірно-символьної програми народного мистецтва України й водночас органічній цілісності, системності, закладеній у народному строї, вишивці, писанці та інших видах рукоділля, гончарстві. Методологія творчості скульптора розвивалася у цілковитій єдності форми і змісту, ключовою пластичною ознакою якої була лапідарність. Ідейно-смісловне наповнення авторської пластичної форми скульптора містить невіддільну єдність із естетичними і духовними вартостями українського народу.

О. Архипенко акумулював широкий діапазон культурних досвідів світу, поглибивши цим внутрішні національні координати свого естетичного світогляду. Утвердження вагомої сутності найбільш виразно виявилось

у зрілому віці під час перебування на американському континенті. Одним з найбільш важливих проявів національної самоідентифікації в ідейно-тематичній площині є звертання до образів Тараса Шевченка, Івана Франка, Володимира Великого у великомасштабному спектрі новаційних досвідів скульптора. Надання значення цим знаковим постатям української історії та культурної пам'яті стає безсумнівною декларацією його невіддільного зв'язку з рідною землею.

Творча спадщина О. Архипенка може слугувати вагомим ресурсом у пошуку сучасних мистецьких концепцій. Його формотворчі відкриття й далі націлюють художників – представників різних мистецьких шкіл та відмінних концептуальних пріоритетів – на осмислення нових, ще не пізнаних можливостей естетичної творчості.

INTRODUCTION

The history of 20th-century art remains one of the most complex and, at the same time, least systematically researched documentation of the unfolding global cultural process. Influenced by numerous factors – socio-cultural, informational and resource-related, scientific and methodological approaches – contemporary art studies have been uneven examinations of various individual creative experiences, deriving scholarly generalizations mostly from fragmented examples. This situation calls for an objective investigation of the legacy of key cultural and artistic figures of the era, particularly the internationally renowned Ukrainian artist Alexander Archipenko (1887-1964), whose name was long-neglected and forgotten by research institutions in his homeland. The wide range of the Archipenko's philosophical and conceptual inquiries serves as a significant foundation for the formation of his unique methodology. The differentiated aesthetic ideas that developed in the global artistic process after Alexander Archipenko are widely articulated at contemporary biennales. The conceptual resources and principles of form-making provide a solid methodological backbone for the sculptor's followers. The relevance of this study is determined by the need for a comprehensive analysis of the role cultural and national identity play in Alexander Archipenko's artmaking. He developed a visual system that allowed the preservation of the spiritual-genetic component of his artistic paradigm and contributed to the establishment of new benchmarks in creating national art.

The world is gradually discovering the Ukrainian cultural roots of Alexander Archipenko, within a relatively short historical perspective. As a pioneer of using experimental metaphysical territories as art media, he paved the way for 20th century sculptors. The artist dynamically activated sculpture by introducing new concepts and methods, combining different materials,

adding kinetic elements and evoking spatial synergy with a metaphysical representation of form.

The ideological foundations of the avant-garde shaped the sculptor's worldview, as he accumulated past cultural and anthropological experiences of humanity and integrated them into contemporary practice. Key vectors of influence included the ideas of plastic form expressed in French Cubism, Italian Futurism, and German Expressionism, which Archipenko studied and implemented in his works. At the same time, he was directly engaging with the leaders of these artistic movements in Paris (1909–1914), Nice (1914–1918), and Berlin (1921–1923). Archipenko entered the history of 20th-century art as one of Modernism's most prominent founders. The Ukrainian artist absorbed the full significance of universalism / internationalism, while deeply strengthening his Ukrainian cultural and national identity.

Alexander Archipenko's multicultural experiences also included significant connections with representatives of the Ukrainian community. Evidence of this can be found in his correspondence with Ilarion Svetsitsky (1876–1956). The artist actively maintained contacts with members of the Ukrainian community in Paris as well as with the Ukrainian diaspora in the United States. The Ukrainian historian Luka Myshuga (1887–1955) had a notable influence on the numerous emotional responses to the artist's work during his years in the U.S. Myshuga facilitated contacts with the Ukrainian diaspora in the process of transferring Archipenko's works to the collections of the Andrey Sheptytsky National Museum in Lviv.

The sculptor's social circle, including Dr. Wolodymyr Woznyak, also played an important role in his career. Support from the Ukrainian community abroad was evident in the organization of a major exhibition of Archipenko's works in Canada (1962), facilitated by the Ukrainian women's association "Alpha Omega Alumnae".

Archipenko was an honorary member of the Association of Independent Ukrainian Artists in Lviv (1937), an Associated Member of the International Institute of Arts and Letters (1953), an Honorary Member of the Ukrainian Artists' Association in the USA (1953), and was elected to the Department of Art of the National Institute of Arts and Letters (1962).

The artist synthesized a broad range of global cultural experiences, thereby deepening the internal national coordinates of his personal aesthetic worldview. This consolidation of his artistic essence became most evident in his mature years during his stay in the United States. A manifestation of his Ukrainian national self-identification, in concept and theme, were his few unusual sculptures of Taras Shevchenko, Ivan Franko, and Volodymyr the Great. While firmly working within the wide spectrum of his innovative sculptural experiments, with these works, he paid tribute to iconic figures of Ukraine's history and declared his inseparable connection to his homeland.

Researching Archipenko's work, particularly in terms of cultural and national identity, is necessary and critically important. Despite the existence

of a significant body of documentation and art historical literature on this subject, the sculptor's unique phenomenon requires meaningful examination from a contemporary perspective.

Alexander Archipenko accumulated the multicultural experiences of ancient peoples worldwide. Through a broad array of conceptual and practical resources, the sculptor deepened his individual artistic expression. His inclination toward experimental practices opened new approaches in various fields of visual arts. His formal explorations were systematic, based on a profound ideological and theoretical foundation. He reduced his art to the symbol as a key image in form-making. The symbol carries the visual image and its meaning, addressing philosophy and aesthetics. The metaphysical understanding of the void or empty space can be compared to the psychological and emotional perception of musical variations, which constitute an invisible spiritual penetration into the viewer's microcosm. This unity generates associative images. Internally motivated plasticity shaped the visual image of Alexander Archipenko's works.

Cultural and national meanings, images, and themes played an important role in shaping the semantic content of the sculptor's work. References to archetypes and symbols were not presented in traditional visual forms but were synthesized with Archipenko's innovative concepts and methods. The spiritual-hereditary core of his conceptual research has been specifically addressed. Among Archipenko's many experiments, a profound archetypal system of art images is evident. The artist frequently employed archetypes and symbols organically linked to the cultural context of national tradition, reinterpreting them in his own conceptual and formal plastic solutions. This cultural-anthropological resource is therefore an important link connecting Alexander Archipenko's work to the ancient cultural practices of the past. Consequently, the influence of "retrospectivism" reflects the sculptor's choice of deeply internally motivated forms, rather than pure formal aesthetics. The philosophical reinterpretation of archetypal imagery unites the past with the future within Archipenko's broad spectrum of explorations of form.

Through his study and assimilation of various aspects of prehistoric and classical world cultures, Alexander Archipenko engaged with local artistic particularities. In doing so, he discovered a cosmology of new thought, where, at a profound level, both national identity and cultural relativism were embedded. The artist's aesthetic ideas and multi-faceted systems of artmaking were not only widely disseminated during his own active experimentation, but continued to be practiced and combined with creative processes of the early 21st century.

Alexander Archipenko's work demonstrates a deep engagement with the spiritual substance of national identity. The foundations of his philosophy of form can be traced to the rich symbolic color palette of Ukrainian folk art, alongside the characteristic designs inherent in folk costumes, embroidery, decorated eggs, pottery, and other handicrafts. Archipenko's methodology

developed from the organic unity of form and content, with conciseness as its key plastic feature. The artist's art forms embody an inseparable bond with the aesthetic and spiritual values of the Ukrainian people.

Alexander Archipenko's creative legacy can serve as a significant resource in the search for contemporary artistic concepts. His discoveries in form-making continue to guide artists – representatives of various art schools and conceptual priorities – in exploring new, yet-to-be-discovered possibilities for aesthetic creativity.

ПРО АВТОРКУ

About the Author

Марія Клименко (нар. у м. Радивилів Рівненської обл.) – художниця, історикиня та теоретикня мистецтва, доктор філософії, доцентка кафедри театрознавства та акторської майстерності факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка. Закінчила кафедру монументального живопису Львівської національної академії мистецтв, де здобула ступінь магістра (диплом із відзнакою). Під час навчання була удостоєна академічної стипендії Президента України. Лауреатка обласної премії молодим ученим і дослідникам Львівської обласної державної адміністрації та Львівської обласної ради (2019). У Львівському національному університеті імені Івана Франка захистила дисертацію «Творчість Олександра Архипенка: культурно-національна ідентичність та образно-виражальні засоби».

Авторка наукових праць з історії та теорії мистецтва, учасниця наукових конференцій та художніх виставок в Україні, Польщі, Німеччині, Франції, Словаччині, Румунії та Угорщині. Призерка Міжнародного трієнале живопису Карпатського регіону «Срібний квадрат» (Польща, 2018, 2021). Художні твори зберігаються у приватних колекціях України, Польщі, Німеччини, Франції, Бельгії, Швейцарії та США. Наукові інтереси – творчість Олександра Архипенка та мистецтво XX ст.

Mariya Klymenko (born in Radyvyliv, Rivne region, Ukraine) is a painter, art historian, and art theorist. She holds a PhD and serves as an Associate Professor at the Department of Theatre Studies and Acting at the Faculty of Culture and Arts, Ivan Franko National University of Lviv. In 2019, she received the Regional Award for Young Scientists and Researchers from the Lviv Regional State Administration and the Lviv Regional Council. She graduated with honors from the Department of Monumental Painting at the Lviv National Academy of Arts, where she obtained her Master's degree. During her time there, she received the Presidential Scholarship of Ukraine. She received her PhD from Lviv University with a dissertation entitled *Alexander Archipenko's Art: Cultural and National Identity, Figurative-Expressive Means*.

Dr. Klymenko is the author of numerous scholarly works on the history and theory of art and a frequent participant in academic conferences and art exhibitions across Ukraine, Poland, Germany, France, Slovakia, Romania, and Hungary. She is a laureate of the International Painting Triennial of Carpathian Region *Silver Quadrangle* (*Srebrny Czworokąt*) in Poland, 2018, 2021. Her artworks are held in private collections in Ukraine, Poland, Germany, France, Belgium, Switzerland, and the United States. Her research interests focus on the work of Alexander Archipenko and the art of the 20th century.

ЗМІСТ

Подяка	5
Вступ	9
Розділ 1. Історіографія та джерельна база	17
Розділ 2. Історико-культурні передумови становлення творчості Олександра Архипенка	61
Розділ 3. Етапи формування пластичної системи митця	83
Розділ 4. Архетипічні джерела авторської філософії форми Олександра Архипенка	109
Розділ 5. Синтез полікультурних традицій у творчості Олександра Архипенка	117
Висновки.	142
Бібліографія	148
Ілюстрації	163
Додатки	
Додаток А. Архівні джерела	167
Додаток Б. Хронологія творчості Олександра Архипенка та мистецький процес ХХ століття	215
Додаток В. Хронологія виставкової діяльності Олександра Архипенка	345
Іменний покажчик	352
Index of Names	359
Покажчик географічних та адміністративних назв	362
Index of Geographical Names	366
Про авторку.	367

CONTENTS

Acknowledgements.	7
Introduction.	13
Chapter 1. Historiography and Source Base.	17
Chapter 2. Historical and Cultural Preconditions for the Formation of Alexander Archipenko's Art.	61
Chapter 3. Stages of Formation of the Artist's Plastic System	83
Chapter 4. Archetypal Sources of Alexander Archipenko's Philosophy of Form	109
Chapter 5. Synthesis of Multicultural Traditions in Alexander Archipenko's Art	117
Summary.	145
Bibliography.	148
Illustrations	163

Appendices

Appendix A. Archival Sources	167
Appendix B. Chronology of Alexander Archipenko's Art and the Artistic Process of the 20th Century.	215
Appendix C. Chronology of Alexander Archipenko's Exhibition Activity	345
Index of Names (Ukrainian).	352
Index of Names (Latin Script)	359
Index of Geographical Names (Ukrainian)	362
Index of Geographical Names (Latin Script)	366
About the Author	367

Наукове видання

КЛИМЕНКО Марія Сергіївна

Творчість Олександра Архипенка:

культурно-національна ідентичність
та образно-виражальні засоби

Монографія

Редактор *Наталія Ільків*
Комп'ютерне верстання *Вікторії Лоїк*
Обкладинка *Федора Лукавого*

В оформленні обкладинки використано твір
Олександра Архипенка «Жозефіна Бонапарт»
Заставки до розділів – фрагменти творів
«Натюрморт із книгою і вазою на столі», «Королева»,
«Багатоколірна фігура», «Купальниця», «Жозефіна Бонапарт»

Формат 84x108/16.
Умовн. друк. арк. 39,06. Тираж 35 прим.

Видавець та виготовлювач:
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79007.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.

The monograph *Alexander Archipenko's Art: Cultural and National Identity, Figurative-Expressive Means* presents a comprehensive study of the creative heritage of Alexander Archipenko (1887–1964), one of the key innovators of 20th-century art. Based on a wide range of archival, historiographical, epistolary, and museum sources, the monograph traces the evolution of the sculptor's artistic thinking and identifies the conceptual foundations of his philosophy of visual art forms, including the role of archetypes, symbolism, and metaphysical concepts that formed his figurative approach. The study substantiates the presence of a cultural and national identity in Alexander Archipenko's work, defines its key characteristics, and demonstrates their syncretic integration within the multicultural environment of the 20th century. The proposed interpretative model allows for a new understanding of the artist's work as both a transnational phenomenon and an integral part of the Ukrainian creative space.

The publication is intended for art historians, culturologists, historians, educators, postgraduate and undergraduate students, and anyone interested in the art of the 20th century and issues of cultural and national identity.

La monographie *L'œuvre d'Alexandre Archipenko: identité culturelle et nationale, moyens d'expression plastique* présente une étude exhaustive de l'héritage de l'artiste Alexandre Archipenko (1887–1964), l'un des principaux novateurs de l'art du XXe siècle. S'appuyant sur un large éventail de sources archivistiques, historiographiques, épistolaires et muséales, l'ouvrage retrace l'évolution de la pensée artistique du sculpteur et identifie les fondements conceptuels de sa philosophie plastique, notamment le rôle des archétypes, de la symbolique et des représentations métaphysiques dans la formation de son système figuratif. L'étude démontre l'existence d'une identité culturelle et nationale dans l'œuvre d'Alexandre Archipenko, en définit les caractéristiques clés et illustre leur intégration syncrétique au sein de l'environnement transculturel du XXe siècle. Le modèle d'interprétation proposé permet de repenser l'œuvre de l'artiste tant comme un phénomène transnational que comme une composante intégrale de l'espace artistique ukrainien.

L'ouvrage s'adresse aux historiens de l'art, aux culturologues, aux historiens, aux enseignants, aux doctorants et étudiants, ainsi qu'à tous ceux qui s'intéressent aux problématiques de l'art du XXe siècle et aux questions d'identité culturelle et nationale.